

contra la barbàrie i la injustícia. No van reeixir: llibertaris , comunistes... “rojos separatistas” en deien: els maquis! La Guàrdia Civil amb l’ajuda del sometent, els van acorralar, matar, o judici sumaríssim que volia dir mort. Sí, van lluitar i morir.

No puc dormir. No, no soc aquell nen, però són els meus pensaments, emmarcats dins d’uns dies... imaginats? Ara em fa mal l’esquena, una cama i un braç, em tremolen les mans. Em sento mullat, brut. Encara és de nit? Passa un temps que no hi és, si més no, no és aquí i ara. Els meus ulls miren el buit negre i no s’espanten. No sé si això és real. Millor!

IV

M’aixeco d’una revolada del llit i, corrent descalç pel damunt fred de les rajoles del passadís, arribo a la petita saleta on hi ha el balcó. Ja no cauen aquells petits trossets de cel blanc, però els meus ulls meravellats miren, incrèduls, la placeta i la font cobertes per un lleuger mantell blanc.

Ahir al capvespre vaig acompanyar el meu pare al replà, on hi ha l’Ajuntament. Allí ens vàrem trobar amb uns coneguts del pare i vam entrar plegats a la Casa de la Vila. Pasàrem, sense dir-los res, per davant de dos homes uniformats que seien en un banc amb els seus fusells al costat. Em van fer por amb aquell barret estrany que ressaltava unes cares anguloses i ferotges. Agafat de la mà del meu pare férem cinc o sis passes per un estret passadís que menava a una porta ferrada a la qual s’accedia baixant dos graons. El forrellat va xisclar insistentment fins que la porta es va

obrir. En aquell moment vaig sentir com el meu pare deia: “Aquests animals quasi l’han mort”. El petit espai era molt fosc; algú va encendre una bombeta que escampava una llum somorta, escassa i groga. El primer que vaig veure va ser un forat que era a una altura considerable i que tenia un reixat de ferro amb forma de creu. Sota d’aquest forat, un home, dempeus i amb les mans i cames lligades, va dir, dirigint-se al meu pare: “Gràcies”. La conversa va ser breu: “No et preocupis, no permetrem que et tornin a tocar. Els maquis no ens han fet mai res de dolent al poble... Mira, el meu fill”.

Quan em va mirar, em va passar la por. Uns ulls negres, fermes, decidits i bondadosos van posar-se sobre mi. Una cara noble, ensangonada, sense odi ni ira. Cap paraula d’aquell home alt, vestit amb parracs, només aquella mirada.

En sortir de nou al carrer, unes petites volves blanques queien silencioses des d’un cel molt baix, blanquinós. Era la primera vegada que veia una cosa així. La ferma tristesa d’aquella mirada, l’emoció d’aquella neu primera, el tíó que m’esperava... No tenia fred, ni tan sols a les cames nues on es fonien aquells trossets de núvol despenjats del cel.

La mare m’ajuda a vestir-me. És Nadal. Missa major i després correré amb el meu amic Josep pels carrers vestits de blanc. Volem veure tots els pessebres del poble, casa per casa. No ho hem aconseguit. Trepitjar aquella primera neu de la nostra vida, blanca i tova, ens ho ha impedit. A la tarda hi tornarem.

Avui dinem més tard. Dinar de Nadal. És un dia especial. Tota la família, també el padrí i la padrina, som en aquell petit menjador, molt junts hi cabem tots. Mentre trinxa un pollastre sento com el pare diu a la mare: “S’han emportat

aquell pobre noi cap a Tarragona, no ho hem pogut impedir... El mataran!”

Aclucant els ulls em cauen unes llàgrimes silencioses. Per la tarda em quedo a casa . Mirant per la finestra veig com la neu es fon i la blancor del carrer esdevé fang brut, perduda tota la innocència. Aquesta nit, a la representació d' Els Pastorets, hi faltará un pastor.

V

Unes llàgrimes em cauen galta a baix, d'esma me les enxugo amb el llençol . El Lluquet li diu al Rovelló que deixi de fer cabrioles i el repté a cantar, que ell refila com una cadenera, els altres pastors busquen un pastoret i no el troben. On és ... jo tampoc el trobo. S'ha amagat... no, no ha vingut...sé que hi és, no , no, pensa i veu tot el què va passar en una altra representació : l'avarícia que agafa tots els diners del calaix, la ira que en matar troba plaer, la luxúria... És tremolant i plorant al seu llit; soc jo que ploro, és ell... és el mateix cervell? Un cervell tendre i desorientat, atemorit, l'altra sec, dur i fosc.

VI

Demà el mataran . Veig els seus ulls fermes i bondadosos que se'n van, deixant dos forats, el nas també fugí i els cabells . És la calavera que té mossèn Emili, són totes iguals,

la que veig també, i em fa temor, la mirada no, els forats de la calavera sí. L'altre nit em vaig tocar, i, més vegades, el pecat era molt gran, mossèn Emili volia saber detalls: “només una vegada... no, no ho faré més”. L'Hòstia Sagrada se'm tornarà un ferro roent quan me la posi a la llengua si no he confessat tots els pecats mortals. “Déu t'enviarà a l'infern, penedeix-te de tots aquests actes impurs que has comès, o cremaràs eternament”. No em vaig atrevir, no podia dir-li que ho havia fet més vegades. Aquesta nit només veig aquell home que em mira i es desfà; com el mataran! Tinc por, si vaig a combregar el pecat és molt més gran; se'm rostirà la llengua, els dimonis, amb Lucífer al davant, em posaran ferros calents per la boca, pel cul, als ulls i, foc, foc per tot arreu. Demà el mataran i Déu, ¿l'enviarà a l'infern?

He anat a combregar i no m'ha passat res. Mossèn Emili un dia també ens va dir que Déu era infinitament bondadós, que si ens penediem de tot cor i fèiem esmena de no tornar-ho a fer que Ell ens salvaria encara que fos en l'últim moment. Avui he passat la proba: en posar-me l'Hòstia a la boca, no s'ha tornat un ferro roent; ara faré bones obres i evitaré totes les temptacions. Malgrat això, he passat terror i, encara em dura; no estic segur que no tornaré a fer actes impurs, el pecat aleshores serà molt més gran. No sé si Déu tindrà tanta bondat guardada per quan jo el torni a defraudar amb un pecat encara més mortal.

He de fer bones obres i... penedir-me, penedir-me de no saber si tornaré a pecar. No puc evitar tenir una por enorme de Déu. Què vol dir que té una bondat infinita! Si aquesta nit, mentre dormo, em mor, no hauré pogut penedir-me... Què farà Déu?

Aquesta tarda he trobat el gos del meu tiet enganxat pel cul amb la gossa del Quim del Racó; era un acte fastigós que s'havia de castigar. He agafat una verga prima d'avellaner i els he pegat : tan l'un com l'altra intentaven escapar-se de les meues vergades , però no ho aconseguien , grinyolaven i feien força per fugir , el Terri venia cap a mi i la gossa estirava en sentit contrari. Per fi m'he posat a plorar quan el Terri s'ha ajupit nyaolant llastimosament als meu peus; la gosseta , per fi, s'ha pogut separar i ha marxat esperitada entre els avellaners. M'he quedat abraçat al coll d'aquell gos llop que m'estimo tant i ell m'ha llepat les mans que , encara, tenien agafada amb força la rama tendra d'avellaner.

Penso que he fet una bona acció i Déu ho apuntarà per quan em jutgi , però no puc evitar sentir pena pel meu gos i la gosseta. La seva mirada incrèdula, temerosa, les bursades violentes dels seus cossos per aconseguir separar-se, els seus grinyols ... em fan molta, molta pena, i... per què ho he fet? No ho sé... O sí: per purificar els meus pecats. Ells no sabien que pecaven , que era un pecat mortal. M'estimo el Terri, un gos llop, valent i poderós, noble. Ell també m'estima, crec que més que al tiet. No ha marxat com la gossa, s'ha quedat amb mi i m'ha consolat mentre plorava. Ara em sento molt malament, trist !

VII

El Terri ens precedeix movent nerviosament la cua. Alegroi, va, ara cap a mi, ara cap el Mateu i ens dona un cop suau amb el musell . Jo porto un artefacte que tenia el meu

pare a les golfes. Sempre m'havia cridat l'atenció, de color negre i la forma com la d'un moixó grandàs amb les ales plegades. Avui m'ha dit que ens el podíem emportar, que si érem prou hàbils el fariem volar, que era una grua. El Mateu, molt animat, diu que sí que el farem volar i que ell sap un poema d'un poeta que es diu Salvat-Papasseit, del qual té un llibre a casa seva, que parla d'una grua. Es veu que això ens ajudarà molt a fer-la volar. Mentre caminem Costa amunt, el Mateu em recita els primers versos del poema:

*Quina grua el meu estel,
Quin estel la meva grua!
De tant com brilla en el cel
Sembla una donzella nua.*

—Què bonic Mateu, segur que la farem volar! Aquest senyor en deu saber molt de grues.

—És un poeta i es va morir fa molt de temps, ja tenia trenta anys i va escriure molts poemes. De tant en tant en llegeixo un; m'agraden tots.

El Mateu porta la grua que pesa bastant al damunt del cap, ell no és més alt que jo però molt més fort. Arribem a dalt del cim de les Costes on hi ha una planúria que fa una lleugera baixada cap al costat del poble. Panteixant per l'esforç realitzat ens quedem absorts mirant la línia de l'horitzó que és molt lluny al mig del mar.

—Mira, allà a l'esquerra, allò és Tarragona, i, una mica més a prop Reus... sí, sí, aquell campanar és la Prioral de Sant Pere. També veig Cambrils. Ho veus Joan?

—Sí, sí, ho veig tot. Ja he pujat altres vegades i m'agrada llançar la mirada des del poble enllà, passant pels camps de conreu, les casetes de tros, les basses, les masies i els pobles, fins al mar. Tot sembla tant pla des d'aquí dalt! Allí, a

la dreta, hi ha un puig puntegut; deu ser Escornalbou. Em quedaria tota la tarda contemplant els colors suaus i tendres dels camps, grocs i verds, els terrosos i blancs de les cases, la línia blau clara del mar que es fon amb el cel... cap moviment...sí, el d'aquells dos nuvolets blancs que es comencen a tenyir de rosa, que fugen de nosaltres projectant la seva ombra que corre esfilagarsada pel costat del poble. Mira, ara es posa damunt de la petita pineda on anem a buscar pinyons... l'ombra l'ha fet perdre els seus colors... no són tan vius...

—Em sembla que ets un somiador. A mi també m'agrada contemplar aquest paisatge, és bonic, sí, però, a més, jo veig el moviment de la gent que ha fet possible convertir aquesta terra aspra i dura, pedregosa, en un espai ordenat de cultius ; bells per la voluntat d'uns homes que han donat pa a la seva família corbant l'esquena sobre un sòl ingrati per fer-lo productiu de quatre avellanes. Tu no el vas conèixer, eres massa petit, jo en prou feines, però recordo la figura de mon padrí, amb la cara, bleïda pel sol, mirant sempre a terra, l'esquena monstruosament doblegada, tenia d'aixecar el cap per dir-me unes paraules, a mi, que, aleshores, no m'enlairava ni quatre pams. Saps per què ? Veus aquell tros d'allà baix, blanquinós , que sembla erm, però que hi ha avellaners, esquifits, pobres , protegits per marges de pedra seca... doncs , tot, tot, ho va transformar mon padrí, amb una simple aixada i, de tant en tant, un pic. Cinc sacs d'avellanes, una esquena trencada i molta gana ! Aquest és el meu paisatge!

—Mateu, em sap greu! Però no puc evitar veure bellesa quan miro des d'aquí; la dels boscos i erms de farigola i romaní i, la dels camps cultivats d'avellaners, oliveres i vinyes. Segur que el teu padrí se sentia molt joiós del què va